

Historie jizvy Litomyšle (a její budoucnost)

Navrhuji uspořádat výstavu na téma Průtah městem Litomyšl, která by byla otevřela veřejnou debatu o tom, jak se má tato oblast proměnit po dokončení nového obchvatu Litomyšle. Smyslem je, aby toto téma vstoupilo do povědomí obyvatel s dostatečným předstihem. Tedy aby si stihli utvořit na věc svůj názor a v horizontu několika dalších let mohla probíhat skutečně dlouhodobá debata, která by odhalila co město a jeho obyvatelé v této oblasti potřebují.

Byla by to první fáze dlouhodobějšího projektu, která ale může být zrealizována samostatně. A sama o sobě může také významně přispět k naplnění cíle tohoto dlouhodobějšího projektu i v případě, že by jeho další části v budoucnu nebyly realizovány.

Cílem výstavy by mělo být:

- prozkoumat současnou situaci z pohledu historie:

Vývoj města v této oblasti před průtahem

Plánování a výstavba průtahu

Vývoj města v této oblasti po vzniku průtahu

- zapojit veřejnost do sbírání informací o historii průtahu a okolních oblastí
- seznámit veřejnost s celkovým obrazem historického vývoje dnešní situace
- nastolit téma dlouhodobé veřejné diskuze o průtahu a budoucím vývoji této oblasti

Výstava by mohla být uspořádána ve spolupráci s Regionálním Muzeem v Litomyšli. Pokud by muzeum jako místo výstavy nevyhovovalo podmínkám této soutěže projektů, může se výstava samotná uskutečnit v jiné budově splňující podmínky této soutěže, například v areálu Zámeckého návrší.

S celkovým návrhem dlouhodobějšího projektu a s přesnějším odůvodněním se můžete seznámit níže:

(Následující text je pouze doplňujícím kontextem projektu výstavy a není přímo předmětem aktuálního návrhu do participativního rozpočtu města.)

Projekt Budoucnost průtahu

Otevření veřejné debaty o budoucnosti průtahu po dokončení dálnice

Výstavba a zprovoznění obchvatu Litomyšle by se měly uskutečnit v nejbližších letech (oficiálně do roku 2026) a tak se nabízí otázka: Jak naložíme se současným průtahem, který na desítky let rozdělil naše město a vytvořil kolem sebe mrtvou zónu?

Cílem projektu je zapojit širokou veřejnost a především obyvatele Litomyšle do debaty o tom do přímo obyvatelé města od této oblasti očekávají a potřebují. Aby se odborníci na urbanismus, kteří nemají s životem ve městě dlouhodobou osobní zkušenost, ve svých návrzích mohli opřít o tyto reálné potřeby města. A aby mohlo vzniknout řešení situace, které bude mít díky dlouhodobým přípravám také dlouhodobou životnost ve smyslu účelnosti celé proměny.

Proč je důležité to řešit?

Jde o velmi rozsáhlou a významnou oblast, která svým budoucím vývojem značně ovlivní vše ve svém sousedství. Snížení míry provozu s sebou přinese nejen zklidnění této oblasti, ale i větší přístupnost do míst, která byla dosavadní silnicí téměř nebo zcela znepřístupněná. To může být na jednu stranu potenciál pro vznik nového bydlení, obchodů a služeb, parkování, cyklotras apod. Na druhou stranu jde o oblast velmi oddělenou od okolního života města. A to s sebou může přinést nečekané problémy z hlediska bezpečnosti v těchto místech. Dále je tu potenciál propojit části města, které jsou teď průtahem oddělené.

Jaký je význam propojení města?

Průtah oddělil od centra města velkou oblast nových čtvrtí, které byly původně s městem více provázané. Dnes se za průtahem nachází významné instituce jako Městský úřad a další úřady, nemocnice, většina škol ve městě, největší mateřská školka, vlakové nádraží, Okrasné školky atd. Stejně tak obyvatelé těchto čtvrtí jsou průtahem odděleni od zbytku města: historického centra, obchodů, galerií, restaurací, sportovišť atd. atd. Nejde ovšem jen o samotnou silnici, ale i o okolní výstavbu, která s ní sousedí způsobem, jako by sousedila s něčím neprostupným. To vše vytváří současnou hranici a zároveň mrtvou zónu, která po ztrátě současného účelu a významu silnice nutně dozná změn ať chceme nebo ne. Může tu pak vzniknout nové propojení města nebo jiná nová bariéra a problémová oblast na další dlouhá desetiletí.

Proč je to už aktuální už teď?

(Jsem si vědom toho, že výstavba se může pravděpodobně i výrazně pozdržet. A přestože máme oficiálně 6 let čas, myslím, že ideální čas na přípravu by bylo tak 10 let.)

1) Kvalitní řešení celé situace vyžaduje dlouhodobou veřejnou debatu. Tu není možné nahradit jedním nebo dvěma lety plánování ani obdobně dlouhým prostorem pro diskusi s veřejností. Návrhy na řešení je třeba nechat uzrát stejně jako i názory a reakce veřejnosti na ně. Většině společnosti může trvat i několik let než si utvoří názor na nějakou novou výstavbu. Během jednoho roku se obvykle vyjádří jen malá nejaktivnější část veřejnosti a zbytek lidí si názor tvoří až v následujících letech po výstavbě. Tedy v době, kdy se teprve ukazuje, jestli během 1-2 let plánování projektanti dokázali myslet na všechny potřeby občanů města, ve kterém sami většinou nežijí. Veřejná diskuze by proto měla být otevřena mnohem dříve a měla by v sobě spojit odbornost zkušených projektantů s osobní zkušeností místních obyvatel. V České republice to není moc obvyklý přístup, ale existují města, která podobný postup s úspěchem využila.

2) Veřejná debata s dostatečným předstihem nevznikne obvykle sama od sebe a je potřeba, aby ji vedení města podpořilo, což bude něco stát. Když se vede debata v delším časovém období, **je možné lépe rozložit náklady na její podporu do menších částí v jednotlivých letech.**

3) Pokud nevznikne s dostatečným předstihem plán řešení situace, který město ukotví ve svém plánu územního rozvoje, může se stát, že se do věci vloží na poslední chvíli soukromí investoři. Ti můžou mít s vývojem menších lokalit v této oblasti **jiné plány, které nutně nemusí být vytvořené s dostatečným nadhledem vůči rozvoji celého města.** Pro ně to bude ale zajímavé převážně až v době, kdy budou moci své plány brzy zrealizovat a návratnost investic bude jistější. A proto je dobré otevřít debatu včas.

Návrh řešení

1) Výstava na téma Průtah městem

Cílem by mělo být:

- prozkoumat současnou situaci z pohledu historie (vývoj města v této oblasti před průtahem, plánování a výstavba průtahu, vývoj města v této oblasti po vzniku průtahu)
- zapojit veřejnost do sbírání informací o historii průtahu
- seznámit veřejnost s celkovým obrazem historického vývoje dnešní situace
- nastolit téma dlouhodobé veřejné diskuze o průtahu a budoucím vývoji této oblasti

2) Urbanistická soutěž na studii proměny této oblasti

- Studentská soutěž ve spolupráci s vysokými školami - méně hloubky porozumění, ale více kreativity za menší finanční náklady
- Dlouhodobá výstava studentských prací a veřejná diskuse na její závěr
- Veřejná soutěž pro odborníky na základě poznatků ze studentských projektů a reakcí na ně - ideálně s ročním časovým odstupem. Odborná soutěž už by nejspíš byla finančně náročnější, ale jednalo by se o velice ojedinělý a poměrně prestižní projekt,

takže by se dalo počítat s účastí významných kapacit i při spíše symbolických odměnách.

- Dlouhodobá výstava soutěžních projektů a veřejná diskuse na její závěr

3) Veřejné debaty, vyjádření v tisku, návrhy občanů na úpravy řešení

- Výsledné studie by nebyly hned zpracovány na konkrétní projekt podle vítězného návrhu, ale po několik dalších let by byly dostupné obyvatelům města k nahlédnutí

- Pravidelně by se v delších časových odstupech po několik let pořádaly veřejné diskuse o budoucí podobě oblasti průtahu spojené s přednáškami odborníků (např. Adam Gebrian), kteří se diskuse s obyvateli města zúčastní.

- Město by udržovalo téma v aktuálním povědomí, dalo obyvatelům města dostatek času utvořit si názor na situaci a její řešení a vznést návrhy na doplnění konkrétních detailů do zvažovaných forem celkového řešení.

- Až po této dlouhodobé činnosti by byl zpracován finální návrh na urbanistické řešení proměny této oblasti, případně vypsána nová soutěž na finální projekt na základě získaných poznatků.